

Modernisering EG-Richtlijn
Erkenning beroepskwalificaties

Notariële grenzen verder open

Nadat het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft gezegd dat de nationaliteitseis voor notarissen moet vervallen, wil de Europese Commissie een stap verdergaan: ook de beroepskwalificaties van gereguleerde beroepsgroepen uit het buitenland moeten worden erkend. Misschien brengt het verzet in Nederland de Commissie nog op andere gedachten. Want welke eisen kun je stellen aan de notariële immigrant? En zijn de uitvoeringsproblemen niet veel groter dan de behoefte aan een notariaat zonder grenzen?

TEKST Lex van Almelo | FOTO'S Truus van Gog

Het idee is aardig. In veel lidstaten daalt de beroepsbevolking, terwijl de vraag naar hooggekwalificeerde personen tussen nu en 2020 zal stijgen met 16 miljoen banen. Dus zegt de Europese Commissie: 'Wil Europa aan deze vraag voldoen, dan moeten tekorten aan arbeidskrachten worden aangevuld, bijvoorbeeld door mobiele en gekwalificeerde beroepsbeoefenaars uit andere EU-lidstaten.' De vraag is natuurlijk: wanneer is iemand gekwalificeerd? Om dat sneller te kunnen beoordelen, wil de Commissie een Beroepskaart invoeren. Dat is een elektronisch getuigschrift, dat gekoppeld is aan een databank waarin de niveaus van verschillende opleidingen kunnen worden vergeleken. Er komt één loket voor de erkenning van de kwalificaties. En dankzij de invoering van gemeenschappelijke opleidingskaders en een gemeenschappelijk opleidingsprogramma kan de automatische erkenning van diploma's worden uitgebreid naar nieuwe beroepen, zo laat de Europese Commissie op 19 december 2011 in een persbericht weten. Kortom: ruim baan voor de slimme migrant.

ALGEMEEN BELANG

Maar ook voor de buitenlandse notaris? Op 1 december 2011 heeft het Europese Hof van Justitie gezegd dat Nederland niet langer mag eisen dat notarissen de Nederlandse nationaliteit hebben. De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel om die eis af te schaffen daarna uit het archief gehaald. De KNB kan er prima mee leven. Zolang de notaris of de kandidaat met waarnemingsbevoegdheid de Nederlandse taal maar machtig is, voldoende geveerd is in het Nederlandse recht en voldoet aan de overige beroepsvereisten. Maar aan die eisen lijkt de Europese Commissie nu ook te morrelen. Misschien komt het door het arrest van het Europese hof. Want anders dan de advocaat-generaal vindt het hof dat de notaris niet met openbaar gezag is bekleed zodanig dat het de in het Verdrag van Lissabon opgenomen uitzondering op de vrijheid van vestiging zou rechtvaardigen. Het hof erkent overigens wel dat bij notariële werkzaamheden doelen van algemeen belang worden nagestreefd, zoals het waarborgen van de rechtmatigheid en rechtszekerheid. Hoe dan ook, de Commissie overweegt de

Richtlijn Erkenning beroepskwalificaties zo te moderniseren dat ook notarissen en waarnemingsbevoegde kandidaten eronder gaan vallen. Als dat inderdaad gebeurt, is het de vraag in hoeverre de lidstaten nog eisen kunnen stellen aan de beroepskwalificaties.

KNB ONEENS MET EUROPESE COMMISSIE

'Het recht, de positie en kwaliteitseisen verschillen per lidstaat. Dat kun je niet zomaar harmoniseren. Je kunt buitenlandse notarissen die zich hier willen vestigen nog wel verplichten een proeve van bekwaamheid af te leggen. Maar vervolgens zullen zij ook aan dezelfde beroepseisen moeten voldoen als de Nederlandse notarissen', vindt beleidsmedewerker Caroline van Kordelaar van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB). Die proeve komt erop neer dat de kandidaat mondeling examen moet afleggen bij een commissie die de KNB heeft ingesteld. In het examen worden de taalvaardigheid en de kennis van het Nederlands recht getoetst. De richtlijn geeft weinig ruimte om specifieke beroepseisen te stellen, terwijl het Hof van Justitie uitdrukkelijk erkent dat de ►►

lidstaten vestigingseisen mogen stellen. Van Kordelaar: 'De KNB vindt dat de arresten van het hof geen betrekking hebben op de wijze waarop het notariaat in de lidstaten is georganiseerd. De verschillen tussen de Europese notariaten, zowel qua positie in het rechtsstelsel als qua werkzaamheden, zijn aanzienlijk. Het zonder meer van toepassing verklaren van de richtlijn op de notaris zou die verschillen miskennen en de bevoegdheid van de lidstaten om de noodzakelijke en proportionele beperkingen te stellen aan de vrijheid van vestiging, te zeer inperken. Verder vindt de KNB dat de richtlijn met name is geschreven voor architecten en beroepen in de gezondheidszorg zoals artsen, tandartsen, verloskundigen en apothekers. Deze beroepen verrichten geen werkzaamheden in het kader van het overheidsgezag, zoals notarissen wel doen'.

TWEEDELING

De Europese Commissie lijkt zich vooral te richten op de architecten, artsen, tandartsen, apothekers, verpleegkundigen, vroedvrouwen en dierenartsen. Maar de lidstaten zullen ook een lijst van hun gereguleerde beroepen moeten verstrekken en de noodzaak van reglementering moeten rechtvaardigen. De ministeries van Veiligheid en Justitie respectievelijk Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen juichen de erkenningsgedachte in het algemeen toe, maar hebben net als de KNB grote bezwaren tegen toepassing van de richtlijn op het notariaat. Gezien de verschillen tussen de nationale rechtsordes is automatische erkenning van notariële diploma's zonder nadere beroepseisen ondenkbaar. 'Bijplussen van de kennis is nodig', zegt een woordvoerder van Veiligheid en Justitie. 'De Europese Commissie gaat een en ander nader bestuderen. Het is nog afwachten of het notariaat eronder gaat vallen.' Notaris John Paans (BakerMcKenzie) kan zich niet voorstellen dat door de richtlijn voor buitenlandse notarissen minder regels zouden

gelden dan voor Nederlandse. 'Dan krijg je een tweedeling in het notariaat. Het is leuk bedacht om de erkenning van beroepskwalificaties te moderniseren, maar de uitwerking lijkt mij niet zo gemakkelijk.'

NIET DRINGEN

Hoe groot is de behoefte aan notariële migratie nu eigenlijk? Op dit moment lijkt die gering. Bij de KNB is een geval bekend van een Nederlandse kandidaat-notaris die naar Engeland is vertrokken. En van een Vlaamse kandidaat-notaris die in Nederland wilde werken. Maar nadat haar relatie met een Nederlander op de klippen liep, ging zij schielijk terug naar haar vaderland. Notarissen staan vooralsnog niet te dringen op Schiphol of bij Wuustwezel.

Gezien de taal en de gemeenschappelijke wortels van het privaatrecht zou je de meeste belangstelling verwachten uit België casu quo Vlaanderen. In opdracht van 'een Belgisch examenbureau, dat graag wil weten wat de toetscriteria zijn', heeft Marinus Hoorntje van juridisch adviesbureau Rincón Pardo een onderzoek ingesteld. Hoorntje beperkte zich daarbij niet tot het notariaat. Zijn conclusie: de procedures duren erg lang, het is vaak niet duidelijk wie wat doet, noch op grond waarvan de beslissingen worden genomen, hoe de toetsing verloopt en in welke gevallen een proeve van bekwaamheid volstaat, en of nog een stage nodig is. Verschillende ministeries besteden de toetsing uit aan de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), de voormalige Informatie Beheer Groep. Hoorntje: 'De Nederlandse overheid wil de toetsing niet zo reglementeren. Je kunt je ook afvragen wat het nut is van de hele exercitie.' Niemand weet hoeveel notarissen overwegen zich elders in de Europese Unie te vestigen. Ook de in Brussel gevestigde koepel van notariële beroepsorganisaties CNUE niet. De CNUE waagt zich aan geen enkele uitspraak over het onderwerp zolang de besluitvorming niet is afgerond.

‘Ik kan me niet voorstellen dat ik mij zou vestigen in Italië’

BELANGSTELLING?

Hebben de notarissen op internationale kantoren belangstelling? We vroegen het aan Stibbe, Allen & Overy, Baker & McKenzie en Loyens & Loeff. Van de twee laatstgenoemde kantoren kregen wij antwoord. Hamith Breedveld (Loyens & Loeff): ‘Dat notarissen zich elders willen vestigen, komt niet of nauwelijks voor. We hebben wel eens een kandidaat-notaris die een tijdje werkt op ons kantoor in New York of Parijs. Maar daar beoefenen zij gewoon het Nederlands recht. Als een Nederlands jurist, bijvoorbeeld in Parijs, Frans recht wil toepassen, moet hij eerst examens afleggen. Ik kan me ook niet voorstellen dat ik mij zou vestigen in Italië. Ik weet namelijk niets van het Italiaanse recht. In onze vestiging in Luxemburg assisteren wij bij investeringsstructuren die mede om fiscale redenen in Luxemburg worden opgericht. Daar hebben we een Nederlandse kandidaat-notaris werken, maar beoefenen wij geen notariaat. De gedrags- en beroepsregels staan het Luxemburgse notarissen niet toe in een multidisciplinaire praktijk samen te werken met advocaten en belastingadviseurs. Als die regels soepeler worden, zouden Nederlandse notarissen van ons zich mogelijk vestigen in Luxemburg.’

MODERNISERING

Ook John Paans van Baker & McKenzie hekelt de hindernissen die lokale beroepsregels soms opwerpen. ‘In België, Luxemburg, Frankrijk, Spanje, Italië en Duitsland is het notarissen volgens de gedrags- en beroepsregels verboden met advocaten samen te werken. In de Duitse deelstaat Hessen mag het wel en daarom hebben wij wel notarissen in Frankfurt.’

Als het aan Paans ligt, mag de Europese richtlijn lokale regels opzij zetten die de markt afschermen in plaats van de kwaliteit van de beroepsuitoefening waarborgen. ‘Er zijn landen waar notarissen een bepaalde monopoliepositie hebben. In Italië mag je bijvoorbeeld alleen notaris worden als een familielid dat ook was. Ook in Luxemburg is het notariaat heel beschermd. De toetredings-eisen zijn daar vrij hoog, waardoor de indruk bestaat dat het notarisambt is voorbehouden aan een selecte groep. Nederland is een heel ander verhaal. Daar kun je je vrij vestigen wanneer uit het businessplan blijkt dat je daarmee iets in een bepaalde regio toevoegt. In landen waar het beroep heel erg beschermd is, lijkt het mij goed dat Brussel aanstuurt op modernisering. Maar in Nederland is genoeg marktwerking. Buitenlandse notarissen die zich hier vestigen, moeten gewoon voldoen aan alle regels die ook gelden voor Nederlandse notarissen.’

ETHNOTARIAAT

Baker & McKenzie heeft een Nederlands-Poolse kandidaat-notaris in dienst. Maar een Poolse notaris ziet Paans hier niet zo snel opduiken. ‘Aan de andere kant: als hij of zij goed Nederlands spreekt en het Nederlandse recht kent, zou hij of zij hier bijvoorbeeld heel goed Poolse mensen kunnen helpen.’ Een etnisch notariaat voor buitenlandse bevolkingsgroepen die dan geen tolken meer nodig hebben? Het zou kunnen. Maar voor Paans is de vrije vestiging van notarissen nog verre toekomst. En als het zover komt, ziet hij vanwege de taalproblemen eerder Nederlandse kandidaten en notarissen afreizen naar België, Frankrijk en Duitsland dan andersom. ‘Wie weet liggen er voor mij dan ook nog mogelijkheden om mij te vestigen in Luxemburg of zo.’ ■